

VitalPro

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
REGIONÁLIS KUTATÁSOK KÖZPONTJA
NYUGAT-MAGYARORSZÁGI TUDOMÁNYOS INTÉZETE

ÉPÍTÉSI ÉS KERESKEDELMI
amerikai–magyar Kft.
1126 BUDAPEST, Istenhegyi út 9/d.
HUNGARY
Tel: 355-4614 • Fax: 212-9626

Ökoszféra-
Projekt Kft

„PARTNERSÉG 2007-13 KONZORCIUM”

NYUGAT-DUNÁNTÚLI RÉGIÓ KONCEPCIÓJÁNAK CÉLRENDSZERE

Budapest, 2006. augusztus 7.

TARTALOMJEGYZÉK

1.	A régió fejlődését meghatározó külső trendek.....	3
2.	Alapelvek, értékek.....	9
3.	Jövőkép.....	12
4.	Koncepcionális célok (2007-2020) meghatározása.....	14
4.1.	A régió fejlesztésének fő irányai.....	14
4.2.	Hosszú távú, koncepcionális célok.....	16
5.	Középtávú program struktúra.....	29

A fejlesztési koncepció épít a Nyugat-dunántúli régió 2006-ban elkészült helyzetelemzésére és a swot elemzés megállapításaira. Jelen anyag koncepció felvezetéseként a külső trendekkel indít.

1. A régió fejlődését meghatározó külső trendek

Az alábbi trendek megfogalmazása az NFH által készített KILÁTÓ, Magyarország fejlődését meghatározó nemzetközi folyamatokról - Az OFK-t megalapozó nemzetközi kitekintés, 2005 – című tanulmány, és az EU Fenntartható Fejlődési Stratégiája, továbbá a VAHAVA MTA program alapján készült.

A várható tendenciákat figyelembe kell venni a fejlesztési célok meghatározásánál.

1. A balkáni országok EU-hoz való közeledésével és várható csatlakozásával a térség biztonságpolitikai helyzete javul. Ez a térség turizmusa és gazdasági stabilitása számára pozitívumot jelent, ugyanakkor *gazdasági, kulturális, oktatási kapcsolatok bővülésének lehetőségét vetíti előre a Balkán térség országainak irányába.* A régiónak a Balkán térségével, ezen belül is *különösen a Horvátországgal való kapcsolatát a magyar, illetve a horvát kisebbségeknek köszönhetően a jövőben szorosabbra lehet fűzni.*
2. Demográfiai trendek alapján a régió és egész Európa lakossága öregszik, *növekedik az idősek által támasztott szolgáltatások, ezen belül pl. a szociális célú ellátások iránti kereslet, illetve az egy munkavállalóra jutó eltartottak aránya.* A lakosság öregedésével párhuzamosan ugyanakkor *csökken az elveszületések száma, ami pl. az iskolákban általánosságban többlet kapacitásokat eredményez.* A lakosságszámot érint, hogy a régióban jellemző *a fejletlenebb térségekből az elvándorlás, ami a kistelepülések fokozatos kiürülését jelentheti.*
3. Településhálózat kapcsán a nagyvárosokból az agglomerációba való kiköltözés mértéke csökken a közlekedés zsúfoltságával párhuzamosan, ugyanakkor folytatódik a kistelepülések elöregedése, népességük csökkenése. Ez utóbbi tendencia egyrészt a kistelepüléseken az épített állomány lepusztulásával járhat, ha nem alakul ki a települések új funkciója. Ehhez szükséges *a kistelepüléseken működő vállalkozások fejlesztése, újak indításának ösztönzése, a helyi, térségi együttműködések mind teljesebbé tétele.* A fejlődés egyik lehetséges útját jelenti a magas minőségű lakóterületté való átalakulás, illetve turisztikai, üdülési szolgáltatások teljessé tétele. Ugyanakkor az alacsonyabb népességű településeken kevésbé gazdaságos, hatékony az alapszolgáltatások, közszolgáltatások működtetése, mely *ellátások minőségi javítást is szolgáló megszervezése kistérségi koordinációt igényel, amely bizonyos esetekben koncentrációt jelent.*
4. Az Európai Unió polgárai számára az *egészséges, tiszta környezet egyre fontosabbá válik.* Az európaiak számára értékes az *életminőség.* Jólétre, tiszta környezetre, jó egészségre, szociális védelemre és egyenlőségre vágnak. Nemcsak saját maguk, hanem gyermekeik és unokáik számára is biztosítani kívánják mindezt. Egy gyorsan változó világban – amelyben a változás üteméhez való alkalmazkodás komoly kihívást jelenthet a gazdasági kapacitás, a szociális háló és a természet számára – Európa korszerű, és a változásokban élen járó kíván lenni. Közös feladat a gazdasági növekedést, a társadalmi jólétet és a környezetvédelmet kölcsönösen megerősítő lendület megtartása.

5. A külső környezeti trendek közül a legjelentősebb a globális klímaváltozás ma már kevésbé vitatott ténye, amelyet az EU stratégiai dokumentumaiban is ekként kezel (pl. Fenntartható Fejlesztési Stratégia, VI. Környezeti Akcióprogram). A globális klímaváltozás hazai következményeivel és teendőivel foglalkozó VAHAVA MTA program szerint *hazánkban is várhatóak szélsőséges meteorológiai és környezeti jelenségek és folyamatok, amelyek jelentősen befolyásolhatják a gazdasági és társadalmi folyamatokat.* A természet rendjében történő változás – függetlenül a kiváltó okoktól – mindenképpen alkalmazkodást követel a természetvédelemben, a mezőgazdaságban, a vízkezelésben, s az emberi otthonok létesítésében. A jelentés szerint csak a kedvezőtlen meteorológiai és környezeti események elleni védekezések több év átlagában éves szinten a GDP 1 %-t kitevő mértékű, évi mintegy 150 – 180 milliárd Ft kiadást okoznak. Ennél jelentősebb lehet azonban a gazdaság működési feltételeinek megváltozásából adódó közvetlen és közvetett károk mértéke. Az ezekhez való alkalmazkodás, a katasztrófa helyzetekre való felkészülés várhatóan a XXI. század gazdasági és társadalmi folyamatainak egyik jelentős befolyásolója lesz. Ehhez kapcsolódnak a Kiotói Jegyzőkönyvben vállalt európai célok, amik a világszintű 5,2 %-os üvegházhatású gázkibocsátás csökkenéshez képest 8 %-os csökkentést irányoznak elő 2012-ig. Az ehhez való alkalmazkodás *innovatív és korszerű technológiák elterjedéséhez járulhat hozzá, elsősorban az energetikai és a közlekedési szektorban.*
6. Nagymértékben függünk a természeti erőforrásoktól – ideértve a **levegőt, a vizeket**, a nyersanyagokat, az élelmiszert, az energiát és a földterületet – és a természetes folyamatoktól, amelyek a növekvő mennyiségű hulladékot „elnyelik”. Az ENSZ 2005. évi millenniumi ökörendszer-értékelése szerint az emberek által igénybe vett ökörendszerek működésének kétharmada hanyatlóban van. Európának a bolygó kihasználásával kapcsolatos igényei majdnem 70%-kal nőttek az 1960-as évek eleje óta. Egyes földterület használati modellek fokozott forgalmi torlódásokhoz, energiafelhasználáshoz és szennyezéshez, továbbá az áradások jelentette fokozottabb kockázathoz, valamint egyes tájak, élőhelyek és a biológiai sokféleség elvesztéséhez vezettek. *Az EU azáltal, hogy vezető szerepet vállal az erőforrásokkal való hatékonyabb gazdálkodással kapcsolatos innovatív megoldások megtalálásában, előmozdíthatja az erőforrásokkal való mértékletes és hatékonyabb gazdálkodást, és önmagát világszereplővé emelheti az ökohatékony technológiák terén.* Az ökoinnovációba történő beruházás terén kínálkozó lehetőségek közül egyre többet ragadnak meg, elsősorban az üzleti szférában. *A fenntartható termékek és folyamatok piacának növekednie kell* annak érdekében, hogy kielégítse a gyorsan növekvő globális „középosztály” igényeit a fogyasztói árucikkek és szolgáltatások iránt, mindamellett, hogy biztosítja a környezetvédelem által megkövetelt minőséget is. Európa számára a versenyképességet az a koordinált megközelítés biztosítja, amely szem előtt tartja az egyre fenntarthatóbb fejlődés és fogyasztási folyamat felé történő váltás szükségességét.
7. A világban zajló globalizációs és termelési folyamatokból következő kihívások kockázatot jelentenek a régió jelenlegi gazdasági szerkezetére. Az élőmunka igényes termelési tevékenységek területén a munkabérek növekedésével párhuzamosan csökken a régió versenyelőnye és ebből következően munkahelyek megszűnése várható. Ez a folyamat már elindult, melynek jellemzője a textilipar, ruhaipar, betanított munkára épülő egyszerű folyamatokra lebontott összeszerelő üzemek piaci visszaszorulása. *A munkabéreköltségekből következő versenyhátrányokat csak a*

munkaerő minősége, kreativitása, rugalmassága tudja ellensúlyozni, elősegítve a piaci igényekhez alkalmazkodó termékszerkezet-váltást.

8. Azokban az országokban, ahol a termelékenység növekedése nagyobb, gyorsabban bővült a foglalkoztatottak száma, köszönhetően a növekvő jövedelmeknek. Ezért a régióban működő vállalkozásoknál is törekedni kell a termelékenység javítására, melynek alapja munkaerő képzettségi szintjének javítás, illetve az új megoldások, innovációk alkalmazása.
9. Az országban, illetve a közép-kelet-európai térségben a jövedelmek növekedésével lehet számolni, ami további keresletet támaszt a szolgáltatások, pl. pénzügyi szolgáltatások, kereskedelem, illetve a szabadidő eltöltéséhez kapcsolódó turizmus, sportolás és többek között elektronikus játékok iránt.
10. A Közép-kelet európai térségben a nagy autóipari beruházásoknak (összeszerelő üzemek, motorgyártás) köszönhetően rövid távon további piaci bővülésre számíthatnak a járműgyártásban elsődleges, másodlagos beszállítóként tevékenykedő vállalkozások.
11. Az elektronikai ágazat fejlődésére lehet számítani a jövőben: pl. újfajta adat-, hangátviteli rendszerek kialakítása várható az IKT eszközök minél szélesebb körben való alkalmazása és minél egyszerűbb felhasználásának igénye révén.
12. KKV-k a nagyvállalatokkal összehasonlítva kisebb mértékben használják az IKT eszközöket, miközben a termelékenységük is alacsonyabb. Ez szükségessé teszi az IKT alkalmazások használatának további elterjesztését a kkv-k körében.
13. A klaszteresedésnek pozitív hatásai vannak a nemzetközi tevékenységre, exportra. A kisvállalatoknál is megfigyelhető a nemzetközi szerepvállalás, de általában forgalmuk kisebb hányadát exportálják, mint a nagyok. KKV-k leggyakoribb nemzetközi tevékenysége a beszállítói kapcsolat. A klaszterek vegyesen mutatnak globalizációs (szupranacionális hálózatok) és regionalizációs trendeket (a helyi erőforrások és együttműködők erősödő szerepe). Egyre nagyobb számban kapcsolódnak be multinacionális cégek a helyi együttműködésekbe, emellett a külső kapcsolatok is fontosabbak lettek. *A régióban megindult klaszteresedési folyamatot a szereplők közti együttműködés hatékonyabb koordinálásával szükséges folytatni.*
14. A gazdaságban a hálózatosodás a specializációval és a termelékenység javítására várható törekvéssel párhuzamosan folytatódik. A gyakorlatban ez az egyetlen megoldás a kkv-k versenyképességének javítására. A specializáció csak egy rugalmas, megújulni képes, a technológiát nem csak átvevő, hanem annak fejlesztésében is résztvevő ipari struktúrával, és ennek megfelelő kormányzati, egyetemi-kutatói, fejlesztési, infrastrukturális háttérrel indokolt. Ennek érdekében fontos a járműiparra alapozott győri versenyképességi pólus program megvalósítása, valamint más klaszterek hasonló módon történő fejlesztése.
15. A régióban jellemző a gépjárműipar és elektronika specializációja, mely specializáció elmélyítése sikeres klaszter együttműködések formájában indokolt. A nemzetközi tendenciák azt mutatják, hogy veszélyes egy régió, térség gazdaságának teljes specializációja, mert kiszolgáltatottá tesz sok munkavállalót egy-két iparágnak. Szükséges a klaszteresedés és az általános, lehetőleg a tudás alapú gazdaságfejlesztés között az egyensúlyt megtalálása. Továbbá törekedni kell a régió belüli gazdasági kapcsolatok bővítésére, szolgálva a régió gazdasági önállóságát..

16. A mezőgazdaságban a fogyasztói tendenciák (egészségtudatosság, bioélelmiszerek,) erősödésével megnő a termékek eredetének ismerete iránti igény, ami *a termelési láncban követhető vertikális együttműködések igényli.* Az agráriumban nemzetközi piaci követelményeket figyelembe véve a magyar export várhatóan bővíthet, melynek *feltétele a mezőgazdasági vállalkozások termelékenységének javulása, technológiai korszerűsítésük.* A mezőgazdasági vállalkozásoknak további *kihívást jelent a termékekkel szemben támasztott szabványok, magas minőségi követelmények,* amik jelentőségét olyan események is növelték, mint a BSE járvány, vagy legutóbb a madárinfluenza veszélye. A mezőgazdaságban ugyanakkor meghatározó trend a globális WTO tárgyalások eredményeként a protekcionista támogatáspolitikai megváltozása. A közvetlen termelési támogatások fokozatos visszaszorítása már 2013-ig érzékelhető, majd utána fokozott ütemben várható. Ezzel párhuzamosan a Közös Mezőgazdasági Politika keretén belül erősödnek a nem termelési funkciók támogatási céljai, lehetőségei, ami az agrár-környezetvédelem és vidékfejlesztés európai szintű megerősödéséhez vezethet.
17. A helyi szállítások lebonyolítása meghatározó részben továbbra is közúton történik, de a regionális és távolsági áruk szállítását két (vagy akár) három szállítási mód felhasználásával valósítják meg a világban. Fejlett logisztikai központok létrehozására van szükség, és olyan technológiai eljárásokra, melyek csökkentik a szállítmányok módváltásnál eltöltött idejét. Az EU szintjén felismerték, hogy a közúti szállítási igények keltette kereslet kielégítése érdekében épített új gyorsforgalmi utak újabb a környezetre károsabb közúti szállítási igényeket generálnak. A közúti szállítás alternatívájaként növelni kívánja a környezetkímélő megoldások terjedését, mint a vasúti és vízi szállítást, kombinált fuvarozást. A kombinált fuvarozás elterjedésének feltétele az az EU szintű törekvés, szabványosítás, hogy nyomon tudják követni az árukat szállító konténerek útját. A vasúti áruszállítás hosszú távú ösztönzése fontos az energiafelhasználás csökkentése, a szennyezőanyagok kibocsátásának és a zaj- és rezgés miatti károk mérséklése miatt is. Az áruszállítás esetén számolni kell a „környezetterheléssel arányos” adórendszer alkalmazásával. *A szállításban megjelenő kihívások a régió logisztikai szolgáltatásainak, a többfunkciós szállítási módokat biztosító központok fejlesztését igénylik.*
18. Megújuló energiaforrások térnyerése folytatódik a fosszilis energiáktól való függőség oldása, és a nemzetközi energiapiactól való függetlenedés kapcsán, valamint a környezeti ártalmak mérséklése érdekében. A fenntartható energiával kapcsolatos intézkedéseket az energiaellátás biztonságának növelésére, az éghajlatváltozásra és a helyi légszennyezésre, valamint az energiaellátás biztonságának fokozására való tekintettel hozzák. A megújuló energiák helyben történő felhasználása hozzájárul az energiára fordított kiadásoknak az adott térségbe történő visszaforgatására, ami elősegíti a vidéki térségek fejlődését, a helyi jövedelmek növelését. A környezeti ártalmak mérséklését szolgálja a közlekedésben megvalósuló energiahatékonyság-javítása és az alternatív energiafajták üzemanyagként való felhasználásának fokozatos elterjedése. *A régióban a megújuló energia felhasználások kapcsán törekedni kell az önálló ellátást biztosító kisebb rendszerek kiépítésére.*
19. Az országban megnő a tranzit energiaszállítás jelentősége, mely szállítási útvonalak a régión is áthaladnak. *A hazai szabályozás függvénye, hogy az energiaszállításból milyen bevételek maradnak a régióban.*
20. Az EU-n belül a tagállamok munkaerőpiacának további megnyitásával folytatódhat a *jól képzett, szakképzett fiatalok elvándorlása a régióból. Ez rövidtávon*

munkaerőhiányt okozhat. Kérdés, hogy miként sikerül őket visszacsábítani a régióba. Ennek feltétele: megfelelő életkörnyezet, tudati, kulturális kötődés, magasabb jövedelmek és vonzó munkahelyek, fejlődő gazdaság, kötődés erősítése érdekében helyi közösségek működése.

21. Magyarországon, a régióban még alacsony az IKT eszközöket alkalmazók köre, melynek jelenleg oka digitális írástudás hiánya és az új eszközök alkalmazása iránti elfordulás. Az IKT eszközök relatív alacsony használata a jövőben további *piaci lehetőséget jelent az IKT iparágban, miközben az alkalmazásuk elterjesztése további feladatot jelent az oktatásban, felnőttképzésben, infrastruktúra-fejlesztésben és tartalomszolgáltatásban.*
22. A közigazgatási rendszer korszerűsítésével párhuzamosan várható a fejlesztéspolitikában a regionális szintnek a jelenleginél nagyobb szerepe, önálló döntéshozatali jogosítványok biztosításával. Ez a fejlesztési támogatások nagyobb eredményességét jelenti, rugalmasabb alkalmazkodást biztosít a helyi problémákhoz, illetve a lehetőségek kihasználására. Ugyanakkor fennáll a veszélye a gazdaságfejlesztés, szakképzés további központosított irányításának, ami a párhuzamos, az igényekre kevésbé reagáló fejlesztéseket tesz lehetővé. *Ez a gyakorlatban szelektív beavatkozásokkal kevésbé hatékony gazdaságfejlesztés megvalósítását jelenti, ami csökkenti a regionális szinten támogatott infrastrukturális fejlesztések hasznosságát és a területi különbségek további mélyüléséhez vezet.*
23. A régiónak az országos szinten relatív magas fejlettsége nem feltétlenül mutatkozik meg az önkormányzatok saját bevételeiben. Ez a szempont különösen felhívja a figyelmet *a belső erőforrások és fejlesztési potenciálok hatékony kihasználására, valamint olyan fejlesztésekre, melyek mindinkább törekednek a magántőke mozgósítására, valamint a közösségi szolgáltatások működési költségeinek csökkentésére.*
24. Határ menti kapcsolatok tekintetében számolni kell azzal, hogy a Schengeni irányelvek átvételével közép távon az osztrák, szlovák, szlovén határ szabadon átjárható lesz, ami a gazdasági, kereskedelmi, szolgáltatásokban meglévő együttműködések növekedésének kínál teret. *Az együttműködések azokban az esetekben lehetnek szélesebb körűek, ahol ezt nyelvi problémák nem akadályozzák.* Nagytérségi kapcsolatok tekintetében a régió két növekedési zóna (délen az északolasz, míg északon Bécs,- Pozsony-Budapest térsége) között helyezkedik el. *Ez a földrajzi elhelyezkedés további lehetőségeket nyújt a kutatás-fejlesztési, oktatási és gazdasági együttműködésben rejlő kölcsönös előnyök kihasználására.*
25. Várhatóan 2010-ben a szomszédos Ausztria viszonylatában is a munkaerő szabad áramlásával lehet számolni. A jelentős bérkülönbségek fennmaradása miatt várhatóan a magyar munkaerő további, határ menti munkavállalásával számolhatunk, ami rövid távon a munkanélküliség csökkentéséhez, de egyes szakterületeken a képzett munkaerő hiányához vezethet. A Szlovákiával fennálló szabad munkaerőáramlás következménye egyelőre Győr térsége számára pozitív, hisz az iparban mérsékli a szakképzett munkaerő hiányát. *A határ menti munkaerőpiaci kihívásokat leginkább a lakosság szélesebb rétegeinek, a térségenként eltérő gazdasági igényekhez jobban alkalmazkodó alap- és szakképzettségi szintjének javításával lehet kezelni.*
26. EU 2013 utáni kohéziós politikájában várható a jelenlegi koncepció folytatása, miszerint az EU a legelmaradottabb térségek felzárkóztatására, illetve a többi térség versenyképességének javítására koncentrál. Az új, balkáni államok várható csatlakozásával, illetve Törökországnak nyújtandó nagyobb felzárkózási

támogatásokkal, valamint a Nyugat-Dunántúli régió korábbi évekhez hasonlóan gyors ütemű fejlődésével számolva elképzelhető, hogy a régió kiesik a legkedvezményezettebb régiók köréből. Ez azt jelentené, hogy a jövőben bizonyos alpinfrastruktúra fejlesztésekre kevesebb forrás áll majd rendelkezésre. Várható, hogy az EU versenyképességi és kohéziós politikájára fordítandó összegek GDP arányára vetítve érdemben nem nőnek, miközben a források több ország között fognak megoszlan. Ez mindenesetre azt vetíti előre, hogy *a régió a jövőben minden bizonnyal kevesebb egy főre jutó közösségi támogatásban fog részesedni. Ez a jelenlegi támogatások minél hatékonyabb felhasználását és az állami támogatásokon kívüli forrásbevonást ösztönzi a régióban, ami szükségessé teszi a forrásszerző aktivitás és pályázati hatékonyság minőségi javítását.*

27. Az Európai Bizottság nagyszabású növekedési és munkahely-teremtési stratégiát fogadott el 2005. február 2-án. A remények szerint a javasolt intézkedések 2010-ig 3 százalékkal növelhetik GDP-t és mintegy 6 millió új munkahelyet teremtenek (ennek jelentős részét a K+F szférában), vagyis a megújult stratégia két gazdasági prioritásra:

- a tartós növekedés beindítására és
- új munkahelyek teremtésére összpontosít.

E célok a koncepció szerint három elem bevezetésével valósulhatnak meg:

- Európának vonzóbbá kell válnia a befektetés és a munka számára;
- A tudás és az innováció kell, hogy legyen az európai növekedés motorja;
- Az uniós politikákat úgy kell kialakítani, hogy a vállalkozásoknak lehetőségük nyíljon több és jobb munkahelyek létrehozására.

A tudás és innováció fejlesztésével kapcsolatos, feladatok tekintetében a fenti három elemet a koncepció az alábbi célokra osztotta:

- A belső piac kiszélesítése és mélyítése,
- Az európai és a nemzeti szabályozások javítása,
- Nyitott és versenyorientált piacok biztosítása az Unión belül és kívül,
- Az európai infrastruktúra kiterjesztése, fejlesztése,
- A kutatásra és a fejlesztésre fordított befektetések növelése és javítása,
- Az innováció, az információs technológiák alkalmazásának és a források fenntartható módon való felhasználásának megkönnyítése,
- Meghatározó európai ipari background kialakulásához való hozzájárulás,
- Több embert kell vonzani a munkaerőpiacra, a szociális ellátórendszereket modernizálni kell,
- A munkavállalók és az üzemek alkalmazkodóképességének, valamint a munkaerőpiac rugalmasságának javítása,
- Az oktatás és a képzés színvonalának javításával nagyobb befektetés a humán erőforrásokba.

A fenti célokhoz a Nyugat-Dunántúli régióknak is alkalmazkodnia kell, mely összefüggésben van a régióknak nyújtott Európai Unió felzárkóztatási támogatások felhasználásainak céljaival.

Várható, hogy a fentiekben röviden bemutatott gazdaságfejlesztési stratégia megvalósítása 2013 után is folytatódik az EU-ban.

Negatív scenáriók

Ugyan a trendekből közvetlenül nem következnek, de meg kell vizsgálni, hogy milyen teendők vannak a régió számára kedvezőtlen gazdasági, biztonságpolitikai folyamatok alakulásakor.

Alapvető kérdés, hogy a globalizált világgazdaságot milyen negatív befolyás éri, illetve miként alakul a nagyhatalmak gazdasági fejlődése. Amennyiben az arab országok demokratizálódásának kényszerítési folyamata elhúzódik, nem várható, hogy a kőolaj termelés piacán nyugalom és ezzel együtt tartós árcsökkenés lesz. Továbbá bizonytalan Oroszország és a volt szovjet utódállamok közti politikai kapcsolat alakulása. Ez a két veszély energiafüggőség szempontjából kiszolgáltatottá teszi az országot és a régiót. Erre *csak az energiafelhasználás csökkentése, a több lábon álló energia beszerzés, illetve a saját erőforrásokon alapuló, alternatív energiatermelés ösztönzése nyújt kisebbfajta biztonságot.* További veszélyt jelent a terrorizmus, amely a globális kereskedelem, a világméretű turizmus töretlen fejlődését gátolhatja. Ennek ellensúlyozására javasolt *a helyi természeti adottságokon, gazdasági hagyományokon alapuló termék-előállítás és belső kereskedelmének ösztönzése.*

Környezeti szempontból a legkomolyabb veszélyt a már ma is megfigyelhető globális klímaváltozás hatásai jelentenek, amelyek alapvetően érinthetik a gazdaság működési feltételeit, illetve ezen keresztül és közvetlenül is társadalmi folyamatokat. Az erre való felkészülés, úgymond környezeti kockázatok megelőzés mind innovációs, technológiai fejlesztéseket, mind az oktatás, képzés terén intézkedéseket igényelnek.

A fejlesztések hatékonyságát negatívan érintheti, ha a közigazgatási reform keretében csak áldcentralizált megoldások születnek, és nem lehet a regionális szint valós döntéshozatali jogosítványát, valamint a területileg integrált programok megvalósítását érvényesíteni.

2. Alapelvek, értékek

A koncepció és a jövőkép elkészítéséhez szükséges a régióban érvényesítendő alapvető értéket meghatározni. Javasolt, hogy ez az értékrend legyen alkalmazandó és érvényesítendő a megyékben és a nagyvárosokban is.

Fenntartható fejlődés

A fenntartható fejlődés három dimenzió, a társadalom, a gazdaság és a környezet harmonikus kezelését jelenti, kitérve az intézményrendszerre és az azt befolyásoló politikára. A külső élettelen környezet, az abba beágyazódó élő környezet, az annak részét képező társadalmi környezet és a társadalmi környezetbe beágyazódó gazdasági környezet hierarchiájáról van szó. Ezen dimenziókat nem egymásmellettségében, hanem ok-okozati összefüggésként kell kezelni. A fejlődés abban az esetben lehet harmonikus, fenntartható, ha a fejlesztés célja a társadalom életminőségének javítása, illetve fenntartása (ami főként minőségi szemlélet érvényesítését jelenti). A gazdaság a jólét megvalósításának az eszköze, a környezet pedig feltétele, azaz egyszerre lehet lehetősége és korlátja is a fejlődésnek, amely fejlődési folyamatban a társadalom, a gazdaság és a környezet viszonyát az össztársadalmi alapra épülő és össztársadalmi részvétellel működő politikai intézményrendszer garantálja. Összességében a fenntartható fejlődés az emberi életminőség javulását jelenti úgy, hogy közben a támogató

ökoszisztémák eltartókéességének határain belül maradunk. (World Resources Institute 1992).

Esélyegyenlőség

A régió egyes kedvező gazdasági mutatói elfedik azokat a belső gazdasági, társadalmi egyenlőtlenségeket, amelyek a régió egyes fejlett és perifériális térségei között tapasztalható. Ezek az egyenlőtlenségek a hátrányos helyzetű rétegeket (elsősorban a nőket, romákat, kistelepülésen élőket, megváltozott munkaképességűeket) még súlyosabban érintik. Az emberkincset kiemelten kezelő, és az esélyteremtés fontosságát értéknek tekintő Nyugat-Dunántúli Régióknak a következő tervezési időszakban biztosítani kell az esélyegyenlőség horizontális szempont valós érvényesülését (programozás és végrehajtás szakaszában is). Ez alapfeltétele egy egészséges, szolidáris és megújulásra képes társadalom megteremtésének. A régiókn belül az aprófalvas, rossz elérhetőségű területeken élők életkörülményeinek javítását is fokozottan figyelembe kell venni.

Információs társadalom

A társadalmi-gazdasági élet szereplői számára a fejlett info-kommunikációs (távközlési) technológiákhoz való hozzáférés és az ebben rejlő lehetőségek kiaknázása, (felhasználói készség megléte, tartalomszolgáltatás) a hatékony működés és a versenyképesség alapfeltétele. A fejlesztéseknél tekintettel kell lenni a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok és a munkaerőpiacról kiszorultak igényeire is. Törekedni kell az informatikai eszközök és tartalom-szolgáltatások minél egyszerűbb kezelhetőségére.

Partnerség

A régióknban a megyék, nagyvárosok közti - erőforrásokkal is megalapozott - hálózatos együttműködésére, a sajátos adottságoknak leginkább megfelelő fejlesztési célok meghatározására és közszolgáltatási funkciók ellátási körzetekhez igazodó arányos megosztására kell törekedni. Kistérségi szinten alapvető szempont a települések együttműködésnek ösztönzése közszolgáltatási feladataik ellátása és fejlesztése érdekében. A fejlesztési javaslatokat és célokat az állami szereplőknek a vállalkozók érdekképviseleteivel, a civil partnerekkel együttműködésben kell kialakítani. A régió fejlődése csak az EU, az állam és megyék, kistérségek konszenzusra törekvő együttműködésben, fejlesztési programjai révén valósulhat meg. A gazdaság fejlesztésének is az alapja a vállalkozások, illetve a gazdaságot közvetlenül kiszolgáló közszféra intézményeinek (klaszter alapú) együttműködése. Valós partnerségi együttműködések kialakítására kell törekedni: ami személyes részvételen, kötelezettségvállaláson és kölcsönös erőforrás biztosításon alapul. A partnerségek ösztönzése nemcsak régiókn belül, hanem a határokon átnyúló viszonylatban is fontos. Partnerséghez szükséges az együttműködésben érintettek, „így kicsiknek és nagyoknak” is a kompromisszum készség megléte, mely feltételezi a közös érdek megjelenítése az egyéni érdekek rövid távú maximalizálásával szemben.

Nyitottság, megújulási készség, kezdeményező-készség

Kiemelt figyelmet kell fordítani a tervezés és megvalósítás folyamatában az új kezdeményezések ösztönzésére, illetve az új megoldások keresésére. Az újítás lehet saját ötlet, fejlesztése, vagy más térségben (pl. interregionális együttműködések), szakterületen használt alkalmazás sikeres adaptációja.

Területi koordináció, szubszidiaritás

A fejlesztések tervezése, eldöntése során a régió törekszik az adott területegység (pl. kistérség) számára szükséges fejlesztési tevékenységek összehangolt tervezésére, illetve támogatási döntések meghozatalára. A különböző tevékenységek összehangolását és fejlesztési döntések meghozatalát mindig azon a területi szinten kezdeményezi, ahol a tervezéshez, döntéshez szükséges információk rendelkezésre állnak.

Foglalkoztatás

A támogatások során törekedni kell az EU versenyképességi stratégiájával összhangban a teljes foglalkoztatás elérésére. Ennek érdekében szükséges vizsgálni a támogatásokkal megvalósuló fejlesztések munkahelyteremtő hatását, valamint külön figyelmet kell fordítani a kistelepüléseken a foglalkoztatást helyben nyújtó projektek kitalálására és támogatására. A fejlesztések során törekedni kell a magasabb képzettséget igénylő munkahelyek kialakítására. Az elsődleges munkaerőpiacról kiszorultak szociális célú foglalkoztatásának ösztönzése elsőrendű feladat, melyet sok esetben képzésnek, közösségfejlesztésnek, mentális tanácsadásnak kell kísérsnie. Elsősorban az elmaradott és meghatározott számban romák által lakott térségeiben a foglalkoztatás feltétele a megfelelő színvonalú nevelés-oktatás biztosítása.

3. Jövőkép

A jövőkép a jelenlegi helyzetből kiinduló elemzés mellett egy jövőbeni állapot megjelenítéseként segíti a régiót ahhoz, hogy meghatározza a fejlesztési céljait.

Régió jövőképe:

„Nyugat-Dunántúl az élénk helyi és nemzetközi együttműködési hálózatok régiója, amely európai dinamikus gazdasági, közlekedési, tudás és kommunikációs tengelyek aktív formálójaként, az ember és környezete kiegyensúlyozott kapcsolatára építve Magyarország – gazdaságilag, szervezetileg és kulturálisan is megújulni képes - zöld jövőregiójává válik.

A régió:

- *A természeti környezetét társként - és nem forrásként- kezeli;*
- *Az örökségét, sajátosságait és az emberi értékeket ápolja;*
- *Az itt élők számára a sajátos településszerkezethez illeszkedő, méltó gondoskodást biztosító közszolgáltatásokat működtet;*
- *Elősegíti az egyének, családok, közösségek és a gazdaság életének kiegyensúlyozott fejlődését és megújulását, segíti a demográfiai egyensúly kialakulását;*
- *Lehetővé teszi az információkhoz történő széles körű hozzáférést.*

A régió jövőbeni pl. 2030-ban várható állapotát elképzelve a következők várhatók:

- A régió környezeti állapota a gazdaság bővülésével párhuzamosan stabilizálódik, minden jelentős kommunális, vagy ipari szennyező forrást szakszerűen kezelnek, a keletkező hulladék lehető legnagyobb arányát feldolgozzák, vagy újrahasznosítják.
- A városok többsége saját, megújuló energiát is hasznosító erőművel rendelkezik.
- A régióban tudatosan a demográfiai egyensúly megteremtésének szükségessége és lehetősége, s a tendenciák a magyar népesség növekedése irányába mutatnak.
- Tartósan alacsony (az országos átlag alatt) marad a régióban a munkanélküliség, a tartós munkanélküliek foglalkoztatására, illetve szociális problémáik kezelésére jól működő, az egész régiót lefedő intézményrendszer alakul ki.
- Lakosság nagy része nemcsak magán célra, hanem közszolgáltatások kapcsán, ügyintézés céljából is használja a modern információ-kommunikációs eszközöket (pl. Internet).
- A régió jól működő, a gazdaság igényeire rugalmasan reagáló szakképzési, felnőttképzési rendszerrel rendelkezik, amely ráépül a diákoknak megfelelő közismereti, logikai ismereteket nyújtó alapfokú nevelési-oktatási rendszerre.
- A munkareópiac által is elismert színvonala van a felsőoktatásnak, aktív együttműködés van a képző helyek között, meghonosodik a régió déli részében az elektro-, gépészmérnöki képzés.
- A vállalkozások fejlődését jól működő hálózatos együttműködések segítik, az elindult klaszterek nemzetközi összehasonlításban a régió legversenyképesebb ágazatai.
- A Győri autóiipari klaszterre épülő versenyképességi pólus megvalósult, aminek a révén bővültek az autóiiparban tevékenykedő, beszállító vállalatok és fejlesztéseiket

elsősorban a helyi, megnövekedett kutatás-fejlesztési kapacitások segítségével hajtják végre.

- Intenzív üzleti kapcsolatok alakulnak ki a régióban működő vállalkozások között, melyet szolgál a régióban megerősödött innovációs, kutatási-fejlesztési kapacitás.
- Az aprófalvak nem néptelenednek el, hanem az új munkahelyeknek, infrastrukturális fejlesztéseknek köszönhetően jó minőségű környezetet kínálnak állandó lakosainak, az üdülőknek.
- A régió egyik jelentős ágazata a turizmus, nemzetközi szinten is versenyképes a gyógy-, termálvízre épített egészségturisztikai kínálat, valamint jelentős költést biztosító pezsgő turistaélet folyik a természeti értékekben, kulturális örökségben gazdag területeken.
- A régió lakossága elégedett a közszolgáltatások minőségével, melyet kistérségi rendszerben fenntarthatóan működtetnek az önkormányzatok.
- A régióon belül javul a közlekedési helyzet, az átmenő forgalom kevesebb balesetveszéllyel és káros hatással jár, míg a régióon belül javul a települések elérhetősége, ami a hozzájárul a gazdasági, társadalmi esélyegyenlőséghez és az együttműködések bővítéséhez.

A jövőben a legfontosabb tématerületeken (belső gazdasági kapcsolatok-közlekedés-innováció-területi felzárkózás) az alábbi konkrét eredmények elérését tűzi ki a régió:

- **Létrejön az Észak-Déli gazdasági, innovációs és közlekedési tengely a régió belső gazdasági kapcsolatainak erősítéséért és kohéziójáért** – Győr és Nagykanizsa közötti elérési idő 40%-kal csökken, a régióon belüli gazdasági együttműködések száma 20%-kal nő
- **A Közép-Európai gazdasági tér újraformálásában a régió kezdeményező szerepet lát el** - Az innovációs és kutatási kapacitások 30%-kal növekednek. A rekreációs lehetőségek európai szinten ismertté és versenyképessé válnak. A '90-es évek mennyiségi fejlődése után a gazdaság minőségi megújulása jellemzi Nyugat-Dunántúlt.
- **A régió legfejlettebb 10 és legelmaradottabb 10 kistérsége közötti fejlettségi különbségek nem növekednek** - Belső térségi erőforrások mozgósítása.

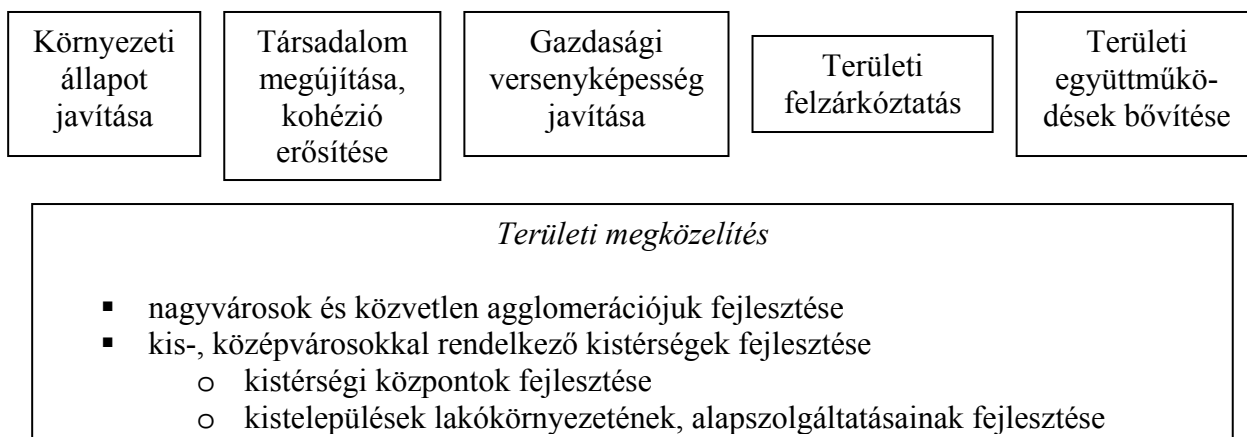
4. Koncepcionális célok (2007-2020) meghatározása

4.1. A régió fejlesztésének fő irányai

Az alábbi fejlesztési irányok egységes követése javasolt a régió térségeiben az OTK hosszú távú fejlesztési irányai alapján. Az OTK-hoz képest a társadalmi dimenzió jelenik meg új elemként. A régió fő fejlesztési irányai:

- környezeti állapot javítása;
- társadalom megújítása, kohézió erősítése;
- gazdasági versenyképesség javítása;
- területi felzárkóztatás;
- területi együttműködések bővítése.

Fő fejlesztési irányok

A fő fejlesztési irányoknál javasolt meghatározni a térségi sajátosságokból következő fejlesztési célokat. A térségi dimenziók a következők:

- regionális szintre egységesen értelmezett célok;
- meghatározó nagyvárosokra és közvetlen agglomerációjukra (Győr, Sopron, Szombathely, Zalaegerszeg, Nagykanizsa) megfogalmazott fejlesztési sajátosságok;
- A nagyvárosokon kívüli kistérségekre vonatkozó fejlesztési irányok, ezen belül amennyiben lehetséges megkülönböztetve
 - a kistérségi központok és
 - a falvak, ezen belül az aprófalvak egyedi problémáinak kezelését.

A régióban a különböző területi szinteknek az alábbi kihívásokkal kell szembe nézni:

- Regionális szinten:
 - A különböző térségeknek demográfiai helyzetük javítása mellett a saját gazdasági-társadalmi-földrajzi helyzetükhöz viszonyított versenyképes fejlesztése;

- Az erőforrások fenntartható használatára építve a régió belüli gazdasági, társadalmi kapcsolatok bővítésének ösztönzése;
 - A régió észak-déli térségei közti közlekedési kapcsolatok fejlesztése, valamint a tranzit-forgalom biztonságos és lehetőleg kevésbé környezetszennyező megoldásokkal történő levezetése;
 - A vidéki térségekben és különösen az aprófalvas területeken élők életesélyeinek javítása, a lakosság csökkenésének, öregedési tendenciájának megállítása;
 - A jelentős természeti értékek megőrzése és a fejlesztésekkor a természetes területek lehetőség szerinti legkisebb igénybevétele, a táji, kulturális értékek megőrzése.
- Nagyvárosok:
 - Regionális és megyei szintű kulturális és közszolgáltatások megfelelő színvonalon való működtetése és az igénybe vételt figyelembe vevő racionális megosztása, valamint bizonyos területeken (pl. egészségügy) a szolgáltatások specializációja a magasabb minőségű szolgáltatások nyújtása érdekében;
 - A gazdasági modernizálás alapjaként a kutatás-fejlesztési tevékenységek bővítése, a tudás-, innováció-transzfer szerepük kialakítása, mely során Győrnek - a versenyképességi pólus program megvalósítása révén - a régióban vezető szerepet kell játszania, míg a többi városnak a felsőoktatási intézményeihez kapcsolódóan kell specializált k+f, innovációs tevékenységeiket fejlesztenie;
 - Funkcionális, egymást kiegészítő együttműködések kialakítása a városok között;
 - A nemzetközi és hazai nagytérségi közlekedési hálózatokhoz való kapcsolódás biztosítása;
 - A városokban a motorizált közlekedés bővüléséből és új fejlődő településrészek növekvő közlekedési terheléséből következő közlekedési kihívások kezelése;
 - Az agglomeráció bővülő lakossága okozta növekvő közlekedési, környezeti terhelés problémáinak kezelése, valamint közszolgáltatásban jelentkező ellátási hiányosságok kezelése;
 - Kisvárosi kistérségek:
 - Hátrányos helyzetű vidéki jellegű kistérségek (pl. kapuvári, csornai, tétii, pannonhalmi, őriszentpéteri (Őrség), vasvári (Hegyhát), celldömölki, lentii, letenyei, zalaszentgróti és a nagykanizsai déli részének (Mura mente) kistérség) felzárkóztatása, így a munkahelyteremtés és a népességmegtartó-képességük ösztönzése;
 - A régió funkcionális városhiányos térségeiben a központi településeknek „városi rangra” és/vagy a térsége ellátására történő fejlesztésének támogatása (pl. Pacsa, Őriszentpéter, Zalalövő, Zalakaros, Tét), a kb. 2500-3000 lakos fölötti kistérségi központok térség-szervező, szolgáltató funkcióinak erősítése;

- Kistérségek központi településeinek vonzó gazdasági környezetének megteremtése a munkahelyteremtés, vállalkozások indításának ösztönzése érdekében;
- Elfogadható minőségű közszolgáltatások elérhetőségének és jó szervezetségének biztosítása a kistérség egészében;
- Az aprófalvak magas színvonalú lakó-, üdülőfunkcióinak biztosítása, jó környezeti állapotának megőrzése, helyi kulturális értékek ápolása, a közösségi feladatok ellátásába való integrálása, illetve lehetőség szerint a helyi erőforrásokon alapuló foglalkoztatás bővítése;
- Kistérségek, így települések arculatát meghatározó sajátos kultúrák fenntartása, ápolása és a mindennapi életben való szerepük biztosítása;

4.2 Hosszú távú, koncepcionális célok

A koncepcionális célok közül meghatározó, hogy a régió a természeti, táji, kulturális értékeinek megőrzésével és ezzel együtt a helyi, térségi identitást erősítve fejlődjön. A régió fejlődésének kulcseleme egy egészséges, megújulni képes társadalom megteremtése. Ez különösen nagy kihívás a városhiányos térségekben, az aprófalvas településeken, ahol a végső elszegényesedés, az elnéptelenedés és a fizikai lepusztulás fenyeget. A gazdaság fejlődéséhez szükséges a régió gazdaságának tudásalapú fejlesztése, a meghatározó gazdasági ágazatokban nemzetközileg versenyképes termelési, szolgáltatási szint elérése. Sikeres gazdaság feltétele, mint meghatározó helyi adottság, a jól és megfelelően képzett munkaerő biztosítása, amihez elengedhetetlen az alap- és szakképzés, felnőttképzés, felsőoktatás hatékonyságának javítása. A régió belső erőforrásaira való építkezés eredményessége csak a belső együttműködések bővítése, a régió nagyvárosait ellátási körzetükkel, egymással és a nemzetközi fő közlekedési útvonalakba összekötő közlekedési hálózat fejlesztése nyomán teljesebben ki. A fejlesztéseknél figyelembe kell venni, hogy a jövőben az országhatároknak nem elválasztó, hanem a természetes vonzáskörzeteket visszaállító, összekötő szerepük lesz, miközben egyre nagyobb verseny folyik majd a jól képzett, megfelelő képességű és hatékonyan dolgozó munkaerőért.

1. Környezeti értékek, kulturális örökség megőrzése

A környezetvédelem a koncepció, program során horizontális szempontként is megjelenik, ami a gyakorlatban a fenntartható fejlődés részeként egy környezeti szűrőt is jelent a támogatott projektek számára. Az alábbiakban a környezeti értékeket, kulturális örökség megőrzést közvetlenül szolgáló fejlesztési célok jelennek meg.

- Környezeti állapot védelme
 - Levegő, zajvédelem
 - Közlekedés levegőszennyezési, zajkárosító hatásainak csökkentése különösen a nagyvárosok központjaiban;
 - A közforgalmú tömegközlekedés előtérbe helyezése és prioritizált támogatása az egyéni közlekedéssel szemben;

- A vasúti, vízi szállítás részarányának növelése a közlekedési munkamegosztásban, a vasúti, vízi áruszállítást lehetővé tevő multimodális logisztikai központok kialakítása;
 - Városok zöldfelületeink megőrzése, növelése;
 - A külterületeken az utak mentén és a gyenge minőségű szántó területeken gazdasági, természet- vagy tájvédelmi célú erdősítés.
- Vízvédelem
- Szennyvízgyűjtő és szennyvízkezelő fejlesztések folytatása csökkentve ezáltal a pontszerű felszíni és felszín alatti vízszennyezéseket;
 - Azokban az esetekben, ahol elérték a szennyvízkezelési agglomerációk fejlesztésének gazdaságilag és környezetileg is ésszerű határait (pl. aprófalvas települések), ott át kell térni az egyedi, helyi szinten fenntarthatóan megvalósítható szennyvízkezelési megoldásokra (pl. természetközeli rendszerek)
 - Mezőgazdasági tevékenységek környezetszennyező tevékenységeinek csökkentése;
 - Átfogó vízgazdálkodás kialakítása a klímaváltozás miatt várható erősödő csapadék intenzitás és a csapadék egyre egyenlőtlenebb eloszlásának kezelésére. A víz gyors levezetése helyett a víz ésszerű megtartására és ökológiai szempontú hasznosítására kell törekedni. Ennek része lehet a korábban „rendezett” vízfolyások revitalizációja is.
 - A Balaton és a Fertő-tó, illetve a folyóink, felszíni kisvízfolyásaink és egyéb felszíni vizek minősége komplex vízgyűjtő szemléletű fejlesztésekkel javítható tovább, illetve őrizhető meg;
 - Európai vonatkozásban is gazdag felszín alatti ivóvíz bázis megóvására összehangolt, az összes érintett ágazatra kiterjedő intézkedések szükségesek.
 - Termálvíz készlet megóvása érdekében monitoring hálózat és adatszolgáltatási rendszer kiépítése, és a rendszer kiépítéséig tartózkodás az újabb jelentős fejlesztésektől.
- Talajvédelem
- Talajok szennyeződésének csökkenése érdekében elsősorban a környezetgazdálkodási programok megvalósítása szükséges. A támogatások széles körben való igénybe vételéhez jól működő képzési, tanácsadási hálózatot kell működtetni.
 - A pontszerű szennyező források megszüntetéséhez a következő szennyező források felszámolása szükséges: korábban szippantott szennyvizek kibocsátási helyei; még fel nem számolt, korábbi vegyi anyagraktárak; az illegális, vagy legális, de műszakilag nem megfelelő, lezárt hulladéklerakók.
 - Szintén diffúz jellegű, de csak rendszerszemléletben, többek között komplex vízgyűjtővédelmi programok és a környezetgazdálkodási programok megvalósítása által megoldható probléma a jelentős erózió és talajszerkezet romlás csökkentése.

- Az EU elvárásoknak megfelelően az állattartó telepek folyékony szennyvizének előkezelési kötelezettsége, gyűjtése. Erre építve jelentős volumenű biogáz termelési kapacitás építhető ki, ami a környezeti állapot javulásán túl a mezőgazdaság szereplői számára is komoly gazdasági előnyöket eredményezhet.
 - Kommunális hulladékkezelés, hulladékgazdálkodás
 - A régió teljes területén komplex hulladékgazdálkodási programok megvalósítása. Ezek tartalmazzák a gyűjtés, szállítás továbbfejlesztésétől, a szelektív hulladékgyűjtési rendszer kiépítésén és a műszakilag megfelelő deponálás feltételeinek biztosításán át a nagyobb illegális lerakók felszámolásáig a komplex feladatokat. (Megvalósulás alatt álló Nyugat-balatoni (Zala és kisebb részben délvasi területek) mellett az előkészített, de még elindulás előtt levő Győr – Mosonmagyaróvár – Soproni rendszer megvalósítása.) A szándékok megszületése és a tervezés megkezdése szükséges Vas megye területére, ahol jelenleg nincs kiforrott ilyen célú program.
 - A kiépülő szelektív hulladék-gyűjtési rendszer továbbfejlesztése azon hulladékok esetén, ahol az ésszerű és a háztartásokig való eljutásra kell törekedni a gyűjtés során (pl. biohulladék, papír, esetleg PET palackok). Figyelem felhívással, esetleg lakásépítéseknel jogszabályi feltételekkel szükséges ösztönözni a lakosságot a háztartási hulladék szelektív gyűjtésére. A minél magasabb fokú szelektív gyűjtés jelentősen hozzájárul a természeti erőforrás megóvásához, emellett a hulladékfeldolgozás hozzájárul az igen költséges depóniák élettartamának növeléséhez, így fejlesztési forrásokat szabadítva fel más célokra.
 - Meg kell valósítani az inert hulladékok 40 %-os visszagyűjtését és hasznosítását 2008-ig, ami elsősorban újabb, átmeneti lerakókat igényel (többnyire kisebb kiépítési költséggel, mint a kommunális hulladékok esetén), illetve aprító, feldolgozó gépek beszerzését és üzemeltetését teszi szükségessé.
 - A szelektíven gyűjtött hulladék megfelelő eljárások betartása mellett ipar alapanyagot jelent, ami további, elsősorban kis- és közepes méretű vállalkozások által megvalósítandó gazdasági fejlesztéseket tesz lehetővé. Térségi együttműködéssel megfelelő mennyiségű alapanyag áll rendelkezésére például a műanyag hulladék feldolgozók, vagy az elektronikai hulladékot hasznosító térségi szervezeteknek.
 - Jelentős erőfeszítéseket kell tenni a lakosság környezet-tudatosságának növelésére, a tudatos vásárlás elősegítésére. Elsődleges hulladékgazdálkodási cél a megelőzés, mivel ami nem jelenik meg gondként, azt nem is kell utólag, költségesen kezelni. Ez felvilágosítás, képzés mellett, országos ösztönzők bevezetése mellett új, innovatív marketing megoldások bevezetését igényli.
- Természet- és tájvédelem
 - Régió gazdag élővilágának megőrzése, ahol lehet bővítése. A megőrzés záloga a valamilyen fokú védelemben részesülő, mintegy 20 %-nyi terület, amit

három nemzeti park, a jelenleg három, de további legalább kettővel bővülő Naturpark hálózat, és a NATURA 2000 hálózat, arborétumok keretében védünk. Ezek élőhely revitalizációs, élőhely megőrzési, bemutató és fenntartható hasznosítási céljainak támogatása szükséges.

- A régió természeti rendszerének védelme, a környezeti terhelés lehetőségek szerinti mérséklése. Ennek keretében különösen a nagyvárosi agglomerációkban a zöldmezős lakóterület, valamint iparterület fejlesztések korlátozása, illetve a már beépített területek fejlesztésének előnyben részesítése szükséges. A természet védelme fontos szempont az új közlekedési infrastruktúra-fejlesztéseknél. Ennek a szempontnak horizontálisan meg kell jelennie az érintett szakágazati célokban és intézkedésekben;
- A régió jellegzetes tájainak (tájegységeinek) védelme, szerves változtatása, beleértve:
 - a természeti alakulatokat, a tájban lévő mezőgazdasági kultúrát, annak sajátosságaival, gazdasági célokhoz való szerves illesztésével (tájgazdálkodás), különösen figyelve a szegélyhatásokra;
 - az épített elemek tájban való megjelenését, mind az infrastrukturális elemeket (utak, vezetékek, tornyok, stb.), mind a településeket, különös tekintettel a még őrizhető falvas területeken az egyutcás, halmaz, vagy szerves települések jellegzetességeivel;
 - a tájak léptékének őrzését, különös tekintettel a tájtalálkozásokra, a települések sűrűségére és a köztük lévő távolságokra.
- Kulturális örökség és társadalmi identitás értéknövelő kezelése
 - Kastélyok (kiemelten a Fertődi Eszterházy Kastély, majd a Körmenői Battyhány és a keszthelyi Festetics kastélyok), várak értéknövelő megújítása és elsősorban turisztikai célú hasznosítása;
 - A meglévő Világörökségi területek méltó voltának megőrzése, illetve – ha mód kínálkozik rá – azok bővítése, újak jelölése;
 - műemléki jelentőségű városi területek turisztikai célokat is szolgáló fejlesztése, műemlékek értékmegőrzése, műemléki szempontból védett épületek, népi műemlékek használatot segítő értékmegőrzése, az országosan védett elemek és területek kiegészítése helyi védett, értékőrző és -gondozó területekkel és elemekkel;
 - múzeumok, régészeti lelőhelyek látogatottságot növelő fejlesztése;
- Települési környezet fejlesztése
 - A településeken a gyalogos, gépjármű, kerékpáros és a közforgalmú tömegközlekedés feltételeinek javítása, törekedve a belterületi gépjármű forgalom terhelés csökkentésére, a közlekedésbiztonság fokozására, az utak minőségének javítására, a parkolási feltételek megteremtésére, a közforgalmú tömegközlekedési szolgáltatások színvonalának emelésére)
 - A települések közttereinek megújítása, kulturált lélettérként való használatának biztosítása minden korosztály számára a területek funkcióinak és térfalainak megújításával;

- A települések fejlesztésénél és további beépítésénél ösztönözni kell a környezet-, energiatudatos megoldásokat;
- Nagyvárosok
 - Nagyvárosok rekreációs tereinek bővítése, barnamezős területek rehabilitálása, lepusztult, többnyire társadalmi szempontból hátrányos helyzetűek, szegények által lakott településrészek (pl. lakótelepek) infrastrukturális és közösségi, társadalmi célú összehangolt fejlesztése;
 - A közforgalmú tömegközlekedés szolgáltatási színvonalának javítása a régió egészére kiterjedő közlekedési szövetség bázisán (pl. viszonylatszervezés racionalizálása, az igényekhez igazított menetrend-harmonizáció, a járatsűrűség növelése) Az autóbusz és vasúti pályaudvarok, megállóhelyek korszerűsítése, kulturált utazási feltételek biztosítása javasolt (pl. egységes arculatú megállók, információs táblák, rendezett környezet).
 - A városon belüli elérhetőség javítása a városi közforgalmú tömegközlekedés – elsősorban kötöttpályás - fejlesztésével, illetve a szűk forgalmi keresztmetszetek kiváltásával, átépítésével (vasúti átjárók, hidak stb.). A lakó- és a jelentős foglalkoztatást adó munkahelyek közötti közlekedési kapcsolatok racionalizálása (pl. győri villamosfejlesztés, Szombathely belső közlekedési rendszerfejlesztése).
 - A vasútüzemi területek rehabilitációja, hasznosítása, településképi megújítása.
 - Belterületek tehermentesítése a tranzitforgalomtól, elkerülő, belső tehermentesítő utak kiépítése.
 - Intermodális közlekedési csomópontok kialakítása, ahol az egyes közlekedési módok közötti átszállás max. 5 perc gyaloglási idővel biztosított, s ahol megoldott az egyéni közlekedéssel (gépkocsi, kerékpár) összefüggő parkolás (P+R, B+R) Ezzel összefüggésben földalatti parkolók, parkolóházak, forgalomtól elzárt sétálóutcák-terek létesítése.
- Kistérségi településközpontok fejlesztése a kereskedelmi, szolgáltatási, vendéglátói, közösségi funkciók bővítése érdekében, illetve lepusztult településrészek rehabilitálása;
- Kistelepülések
 - épített kultúráinak, régészeti és műemléki értékeinek megőrzése;
 - településközpontjaik, közösségi célú intézményeik (pl. kulturális, sport, civil szervezeteknek helyet adó) fejlesztése;
 - Az autóbusz és vasúti megállóhelyek korszerűsítése, kulturált utazási feltételek biztosítása (egységes arculatú megállók, információs táblák, rendezett környezet)
 - A belterületi utak, közterek rekonstrukciója, közművesítés után szilárd burkolattal való ellátása, pormentesítése, járdaépítés,-felújítás, forgalomcsillapító megoldások alkalmazása

- csapadékvíz-elvezetés megoldása különösen a kisvárosokban, kistelepüléseken;
- Gazdaság környezettudatos működésének ösztönzése
 - A vállalkozások környezetszennyező, károsanyag kibocsátásának csökkentése;
 - A környezeti hatások elemzése szükséges és a negatív hatások minimalizálásra kell törekedni a régió által támogatott fejlesztések esetén;
 - A vállalkozások, lakosság energiafelhasználási hatékonyságának javítása;
 - Természeti erőforrások fenntartható használata (Nemzeti Parkok, védett területeken élők speciális foglalkoztatása, bányászati tevékenység tiltása)
 - Megújuló energiaforrások (kiemelten: nap, víz, szél, geotermikus, szilárd biomassza, lágyszárú biomassza) fenntartható hasznosítása, falvakban, városokban kis és közepes méretű erőművek fejlesztése, komplex energiahasznosító-rendszerek (villamos-, hő-, hulladékenergiák) kialakítása;
- Környezeti nevelés, oktatás
 - A gazdasági és társadalmi igényeknek a természeti feltételek korlátaival való igazítása érdekében a régió lakossága és a gazdasági szereplők környezeti tudatosságának fejlesztése:
 - óvodáskortól kezdődően az oktatás, képzés teljes vertikumában képzési programok kidolgozása, szükséges eszközök beszerzése, erdei iskola-hálózat működtetése;
 - Felnőtt lakosság megfelelő tájékoztatása és a gazdasági szereplők felkészítése az új környezetvédelmi célok teljesülése érdekében.

2. Társadalom megújítása, kohézió erősítése

A társadalom megújítása során törekedni kell a közösségek iránti elkötelezettség javítására, illetve a lakosság morális, demográfiai megújulására.

- Közszolgáltatások térségi alapon összehangolt fejlesztése, különös tekintettel
 - az alapszolgáltatások esetén az aprófalvas településszerkezetből következő hálózatelvívő funkció megosztásra, vagy többfunkciós szolgáltatási helyek kialakítására;
 - az egészségügyi, szociális, oktatási, foglalkoztatási intézményrendszer együttműködésének fejlesztésére;
 - megyei, regionális ellátást biztosító intézmények szolgáltatásainak modernizálására, összehangolására.
- egészségi állapot javítása, egészségügyi ellátórendszer fejlesztése
 - prevenció ösztönzése, egészséges életmód elterjesztése, különösen az aprófalvas területeken;
 - az egészségügyi struktúraátalakítás regionális szintű koordinálása, az egészségügyi szolgáltatók minőségi fejlesztése, szakmai igényességükhöz méltó ellátási szerkezet kialakítása

- a nagyvárosok intézményeiben regionális, megyei szintű specializáció biztosítása;
 - rehabilitáció intézményrendszerének modernizálása, régióhatárokon túlnyúló színvonalas szolgáltatások nyújtása;
 - sürgősségi ellátás infrastruktúrájának fejlesztése;
 - egészségügyi szolgáltatások informatikai fejlesztése a pontosabb és gyorsabb diagnózis érdekében, a telemedicina alkalmazásának térnyerése.
- alapellátás (járóbeteg szakellátás) kistérségi alapú megszervezése, szolgáltatási színvonalának javítása, úgy hogy az ellátás elérhető legyen az aprófalvak lakosainak is;
- a szomszédos határ menti területekre is túlnyúló ellátást biztosító színvonalas szolgáltatások nyújtása;
- turisztikai jelentőségű egészségügyi szolgáltatások nyújtásának ösztönzése;
- társadalmi felzárkózás, szociális ellátások bővítése
 - az elsődleges munkaerőpiacról kiszorultak foglalkoztatásba való bevonása, mentális, szakmai fejlesztésük és ennek érdekében a régiót lefedő, civil szervezeteket is integráló intézményrendszer működtetése;
 - az öregedő aprófalvas kistérségekben az idősek nappali és bentlakásos szociális ellátásának, közösségi programoknak a megszervezése;
 - különösen az aprófalvas kistérségekben a gyermekek napközbeni ellátásának megszervezése;
 - kistérségi szinten integrált szolgáltatási, intézményi modellek bevezetése a szociális ellátások területén;
- oktatás-nevelés infrastruktúrájának, módszertanának fejlesztése
 - kompetencia alapú és integrált oktatás módszertanának alkalmazása a régió összes iskolájában;
 - mindenhol, de különösen a nagyvárosi agglomerációkban, hátrányos helyzetű kistérségekben igény szerint a férőhelyek és az iskolák felszereltségnek, infrastrukturális állapotának javítása;
 - az alsótagozatok, óvodai nevelés megőrzése a kistelepüléseken, felső tagozatok integrálása kistérségi szinten a gazdasági és oktatási racionalitást szem előtt tartva;
- Kultúra
 - népművészet, szellemi és kulturális értékek megőrzésének és gazdagodásának, valamint a szükséges, pl. infrastrukturális, szervezeti feltételek kialakításának támogatása;
 - Kistelepüléseken, nagyvárosok önálló identitással rendelkező egyes városrészein a művelődési házak, könyvtárak minőségi színvonalának javítása;
 - színház-, balett-, zenekultúra színvonalának javítása, jellemző arculatának megteremtése és a turisztikai vonzerővé fejlesztése érdekében;
 - elsősorban a kistelepüléseken a közösségi rendezvények támogatása;

- Elsősorban a nagyvároson kívüli kistérségekben a közösségi célú sportolási létesítmények fejlesztése;
- A nagyvárosokban, különösen Győrben a nemzetközi szinten jelentős sporteseményeknek helyet adó létesítmények szolgáltatási színvonalnak és környezetének fejlesztése;
- Társadalmi részvétel és innováció erősítése: kultúra, civil kezdeményezések megerősítése (közösségformálás, közösségfejlesztés, önkéntes tanulás), társadalmi innovációk ösztönzése, és az azokat támogató szolgáltatások fejlesztése;
- Önkormányzatok közszolgáltatási színvonalának javítása
 - Az önkormányzatok és intézményeik ügyvitelének teljes elektronizálása, a legszélesebb körű távügyintézés lehetőségének biztosítása;

3. A gazdasági versenyképesség javítása

- Régió jelentős piaci lehetőségekkel, illetve gazdasági hagyományokkal rendelkező kulcságazatainak klaszter alapú fejlesztése a gazdasági szerkezet megszilárdítása, a vállalkozások termelékenységnek, illetve exportértékesítésük javítása érdekében. A kulcságazatok a következők:
 - Jármű-gyártás;
 - faipar, erdőgazdálkodás;
 - megújuló energiaforrások intenzív alkalmazásához kapcsolódó gazdasági tevékenységek megerősödésének és meghonosodásának ösztönzése, technológia átvétel és gyártás feltételeinek megteremtése;
 - textilipar, a régió gazdasági hagyományaira és a jelentős foglalkoztatási szerepére utalva, mely területen cél a beszerzési, értékesítési, termelési együttműködésben rejlő költségelnyök kihasználása, valamint a termékfejlesztést szolgáló innovációk elterjesztése.
 - szerszámkészítés a rövidülő termék-életciklusokra és költség-hatékony, minőségorientált, egyedi termékekre építő termelés igényeire alapozva;
 - környezetipar, melynek kertében pl. a hulladékfeldolgozáshoz, újrahasznosításhoz, káros anyag kibocsátás mérsékléséhez, energiahatékonyság javításához kapcsolódó gazdasági tevékenységek támogatása szükséges;

A klaszter alapú fejlesztések során

- Bővíteni kell a régióon belüli és a vállalkozások által igénybe vett innovációs, kutatás-fejlesztési tevékenységeket;
- Törekedni kell a régióban lévő vállalkozások fejlesztésének ösztönzésére, valamint az egymás közti költséghatékonyságot is szolgáló intenzívebb és bővülő együttműködésre;
- Tanácsadással segíteni kell a vállalkozásokat a piaci környezet elemzésével, értékesítési lehetőségeik feltárásával;
- Biztosítani kell a vállalkozások számára szükséges munkaerőt és annak megfelelő képzettségi szintjét.

- Jól képzett, a régióhoz kötődő munkaerő (humán erőforrás) biztosítása a szakképzés, felnőttoktatás és a felsőfokú képzés hatékonyságának javítása, valamint a gazdasági igényekhez való jobb illesztése révén;
 - A szakképzés, felnőttoktatás és a felsőfokú szakképzés során alapvető feladat:
 - A szakképzés rugalmasságának növelése, a moduláris képzési rendszer széleskörű bevezetése;
 - A szakképzésben érintett szereplők közti együttműködések ösztönzése, a szakképzés megyei és regionális szintű irányítási kompetenciáinak erősítése;
 - Integrált szakképző központok, illetve együttműködési hálózatok megerősítése, működési hatékonyságuk javítása, a régió teljes területének lefedése érdekében új központok létrehozása;
 - A felnőttképzésben való részvétel ösztönzése, „az élethosszig tartó”, folyamatos tanulási készség elterjesztése a tanulás célszerűségének és feltételrendszerének javításával;
 - A non-formális és informális tanulás elismerése és jelentőségének tudatosítása.
 - Olyan képzési intézmények, képzési programok támogatása, ahol a munkahellyel rendelkező munkavállalóknak a munkaköréhez kapcsolódó képzési, továbbképzési programjait támogatja.
 - A felsőoktatás fejlesztése során alapvető feladat:
 - a felsőoktatási törvénnyel életbe lépő bolognai folyamathoz való rugalmas, a magyar oktatás eddigi jó eredményeit megtartó, s az újat arra alapozó alkalmazkodása az intézményeknek;
 - a régió déli részében (Szombathely, Zalaegerszeg, Nagykanizsa) a műszaki felsőoktatás feltételeinek összehangolt megteremtése és meghonosítása;
 - a régió felsőoktatási intézményei közötti hálózatelví együttműködések erősítése a gazdasági szereplők bevonásával az oktatás minőségének javítása, a specializáció és a képzési területek megosztása érdekében;
 - A felsőoktatásban a meglévő akadémiai színvonalú képzések mellett törekedni kell a gazdaság igényeihez jobban alkalmazkodó, gyakorlatorientált képzés elterjesztésére és alkalmazására;
 - az oktatásnak a helyi gazdaság igényeihez való alkalmazkodás, gyakorlati képzések biztosítása, valamint az iskola és a munkahelyek közötti átmenet biztosítása érdekében a pályakezdők elhelyezkedésének elősegítése (karriertervezés elterjesztése, karrierszolgáltatási rendszer kiterjesztése a régióban).
- KKV-k versenyképességének javítása tanácsadás, üzleti infrastruktúra fejlesztése, kedvező finanszírozási lehetőségek és a hálózatos együttműködések ösztönzése révén; Különös figyelmet kell szánni a proaktív tanácsadói szolgáltatás működtetésére, mely a vállalatokat tanácsadással, fejlesztési támogatással segíti termékfejlesztési, értékesítési tevékenységét.

- Helyi (kistérségi) foglalkoztatási együttműködések (paktumok) kötelezettségvállalást jelentő kialakítása, valamint a működési feltételeik megteremtése szükséges a foglalkoztatási helyzet javítása, több és jobb minőségű munkahely létrehozása érdekében;
- Korszerű és rugalmas szervezetrányítási és munkaszervezési modellek bevezetése a vállalkozások és munkaadók körében a munkaszervezetek gazdasági és társadalmi hatékonyságának növelése érdekében;
- Alapvetően a műszaki tudományok, informatika területén, valamint a régióban meghatározó gazdasági ágazatokhoz kötődő K+ F tevékenységek bővítése, innovációs-transzfer szolgáltatás biztosítása a régió vállalkozásainak;
- A térségek sajátos területi erőforrásaira építő gazdaságfejlesztés ösztönzése;
 - Foglalkoztatásban meghatározó nagyvárosok (megyei jogú városok) gazdasági versenyképességnek javítása és együttműködésének erősítése:
 - Győr jármű-gyártásra épülő versenyképességi pólus (k+f tevékenység bővítése, innovációs transzfer) szerepének kialakítása;
 - Sopron egyetemi központjára, kedvező földrajzi elhelyezkedésére, magas minőségű lakókörnyezetére alapozva a tudásbázis (oktatás, k+f) és szolgáltató (kultúra, turizmus, egészségügy) szerepének megerősítése, valamint a határon átnyúló kapcsolatainak további elmélyítése;
 - Szombathelyen, Zalaegerszegen az agglomerációs kapcsolatokra építve magas színvonalon működő képzési rendszerrel jól képzett, rugalmas munkaerő bázis kialakítása, a helyi gazdaság további fejlődését segítő infrastruktúra fejlesztése, valamint elsősorban (ikervárosi szerepkörben) egymással és a régió többi nagyvárosával való szorosabb gazdasági, kulturális, oktatási együttműködés megteremtése érdekében a közlekedési elérhetőségük javítása (M9, vasúti tengely) szükséges;
 - Elsősorban Nagykanizsán, de Zalaegerszegen is a megújuló energia felhasználási rendszerek alkalmazásának kiteljesítése jelentősen erősítheti a gazdasági fejlődés alapját és az energiaellátásban való önállósodást;
 - Logisztikai központok fejlesztése és kapcsolódó szolgáltatások bővítése (pl. Győr, Nagykanizsa térsége, Zalakomár-Sármellék)
 - Kiemelt turisztikai termékek fejlesztése
 - Termál-, gyógyturizmus nemzetközi szinten is kiemelkedő működtetése (pl. elsősorban: Bük, Sárvár, Hévíz, Zalakaros, Lenti, Kehidakustány, Mosonmagyaróvár településeken és azok körzetében; másodsorban azokon a településeken, ahol kiegészítő turisztikai vonzerőt, illetve kisebb számú, de sajátos igénnyel rendelkező látogatókat vonzanak);
 - jelentős természeti értékekkel, kulturális örökséggel rendelkező térségek turisztikai célú fejlesztése (Keszthely térsége - Kis-Balaton, Szigetköz, Pannonhalma, Sopron – Fertő-tó és környéke, Kőszeg-Szombathely (római út), Őrség, Göcsej, Muramente)
 - turisztikai intézményrendszer működési hatékonyságnak javítása, a vállalkozások érdekeltségi rendszerének megteremtése a térségi turisztikai menedzsment működtetésében;
 - Vidéki (rurális) területek fejlesztése:

- Biztonságos élelmiszerellátást szolgáló és a természeti adottságok fenntartható hasznosítására építő mező- és erdő-gazdaságfejlesztés, biogazdálkodás megteremtés, továbbá az alacsonyabb aranykorona értékű területeken a megújuló energiaforrások hasznosításával összehangoltan az energia célnövény-termesztés fejlesztése, valamint a termelők közti együttműködések, helyi termék-klaszterek (termelés – feldolgozás – piacosítás – fejlesztés rendszerű együttműködések) működésének ösztönzése, termékek feldolgozottsági szintjének javítása;
- a térségi központok gazdasági szerepének megerősítése, a nagyvárosokból, fő forgalomáramlási útvonalokról való elérhetőségük javítása;
- a telephelyek, a piacok és a beszerzési csatornák elérését elősegítő közúthálózat fejlesztése (mellékutak, belterületi és mezőgazdasági utak fejlesztése);
- kistelepüléseken elsősorban a helyi erőforrások fenntartható hasznosítására épülő, mikro-vállalkozások fejlesztésének támogatása, új vállalkozások indításának ösztönzése foglalkoztatás lehetőségek bővítése érdekében;
- falusi, agro-turizmus és menedzsment fejlesztése;

4. Területi felzárkóztatás

Társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetű kistérségek (pl. kapuvári, csornai (Rába-köz), tési (volt Pusztai-térség), pannonhalmi (Bakony-alja), őriszentpéteri (Őrség), vasvári (Hegyhát), celldömölki, lenti-i, letenyei, zalaszentgróti és a nagykanizsai déli részének (Mura mente) kistérség) felzárkóztatása, preferált fejlesztése.

Jellemezően ezek a térségek vidékies (rurális) térségek, ahol alacsony a népsűrűség, többnyire aprófalvas településszerkezetűek, kisméretű, vagy periférikus elhelyezkedésű térségközponttal rendelkeznek, meghatározó az agrárgazdaságban foglalkoztatottak aránya és alacsony a lakosság képzettségi szintje.

Az ágazati megközelítésű fejlesztési célokban megtalálhatók az elmaradott térségek felzárkóztatásához szükséges részcélok. Ugyanakkor a régió belüli területi különbségek mérséklése, a fenntartható társadalmi-gazdasági fejlődés elősegítése érdekében kulcsfontosságú a területi felzárkóztatás önálló célként való kiemelése. Az elmaradott térségek fejlődéséhez az alábbi célok támogatása szükséges:

- Térségközpontok gazdasági szerepének megerősítése és nagyvárosokból, fő forgalomáramlási útvonalokról való elérhetőségük javítása a közúthálózat bővítésével, korszerűsítésével és a vasúthálózat fejlesztésével;
- A települések közti közlekedési kapcsolatrendszer bővítése (mellékutak, mezőgazdasági utak, földutak, erdészeti utak szilárd burkolattal való ellátása, a meglévők korszerűsítése, a vasúti mellékvonalak megtartása, felújítása);
- Alapszolgáltatások, a munkahelyek elérhetőségének biztosítása érdekében szükséges a közforgalmú tömegközlekedés szolgáltatási színvonalának javítása a régió egészére kiterjedő közlekedési szövetség bázisán, a viszonylatszervezés racionalizálása, az igényekhez igazított menetrend-harmonizáció, a járatsűrűség növelése által.
- Emberi erőforrás állomány megújítása, a fiatalság megtartása, vagy a faluba csábíthatóság esélyének megteremtése, s velük a „fejlesztő szellem” megtalálása

(szakmai továbbképzés, önkéntes tanulás, közösségformálás, mentális kezelés, elszármazottak visszahívása);

- Belső, természeti erőforrások fenntartható hasznosításának ösztönzése (pl. mezőgazdasági termékek feldolgozási szintjének javítása; helyi kulturális, természeti értékek turisztikai célú hasznosítása);
- Lakó, üdülő funkciók erősítése a települési környezet, helyi kulturális értékek felújításával;
- Kis- és mikro-vállalkozások fejlesztésének, együttműködésnek támogatása, új vállalkozások indításának ösztönzése;
- Foglalkoztatási lehetőségek bővítése, különös tekintettel az elsődleges munkaerőpiacról kiszorultak számára („munkaterápia”);
- Bizonyos térségekben, ahol az átlagosnál nagyobb arányú roma lakosság él, a megjelenő társadalmi problémák fokozott kezelése szükséges a szegregáció megelőzése érdekében;
- Szélessávú informatikai hálózat fejlesztése az aprófalvas, alacsony népsűrűségű térségekben.

5. Területi együttműködések bővítése

- Nagytérségi kapcsolatok bővülésének ösztönzése

A régió külső és belső elérhetőségének javítása a régió áthaladó nemzetközi közúti-vasúti forgalom biztonságos levezetése, a régió belső kohéziójának, különösen a nagyvárosok közti közlekedési kapcsolatok, valamint a térségi együttműködés javítása érdekében szükséges;

- a gyorsforgalmi és a kiemelt 2x2 sávós főutak megépítése (M7, M9/M86, M8, M85, M76/75, M15)
 - a gyorsforgalmi úthálózathoz közvetlenül kapcsolódó, illetve térszerkezeti szempontból jelentős kiemelt főútfejlesztések, település elkerülő szakaszok (pl. 76 sz. főúton sármelléki repülőtér, Zalaegerszeg bekötés, rekonstrukció; 88 sz. főút Sárvár északnyugati elkerülő; 86 sz. főút Szeleste, Hegyfalva, Zalalövő elkerülő, M85/86 Csorna elkerülő, M8 Körmend elkerülő) kiépítése
 - a vasúthálózat nemzetközi és térségi jelentőségű szakaszainak rehabilitációja (pl. Szombathely-Szentgotthárd, Boba-Bajánsenye, Zalaszentiváni delta)
 - a Duna hajózhatóságának biztosítása (Győr-Gönyű kikötő fejlesztése)
 - a regionális repülőterek (Sármellék, Pér) fejlesztése révén;
- Kistérségi közlekedési kapcsolatok bővülésének ösztönzése

A kistérségi központok elérhetőségének javítása ugyanazokat az eszközöket javasolt használni, mint a területi felzárkóztatásnál, így hangsúlyosan támogatandó

- a mellékúthálózat korszerűsítése és bővítése, figyelemmel a gyorsforgalmi és főútfejlesztések által kialakuló új közúthálózati szerkezeti sajátosságokra (pl. csomópontok rendszere, településhálózat átalakulása, zsáktelepülések célzott bekötése)
- a vasúti mellékvonalak megőrzése, felújítása;

- a hivatásforgalmi kerékpárutak, kerékpáros útvonalak kialakítása;
 - a települések közti közlekedési kapcsolatrendszer bővítése, a térségi feltártság növelése érdekében a mezőgazdasági utak, földutak, erdészeti utak fejlesztése, a meglévők korszerűsítése);
 - a munkahelyek elérhetőségének biztosítása érdekében szükséges a közforgalmú tömegközlekedés szolgáltatási színvonalának javítása;
- Határ menti együttműködések erősítése

Mivel a régió négy országgal határos (horvát, szlovén, osztrák, szlovák) ezért kiemelten fontos a határ menti együttműködések ösztönzése. Továbbá a régióban számos olyan település van pl. Nagykanizsa, Szombathely, Kőszeg, Sopron, Mosonmagyaróvár melynek természetes vonzáskörzete túlnyúl az országhatárokon. A határok szabad átjárása és várhatóan az évtized végére a szomszédos Ausztria által is lehetőséget teremtő szabad munkavállalás új helyzetet teremt az együttműködésekben.

A határ menti kapcsolatok során törekedni kell

- a foglalkoztatási, képzési együttműködések további fenntartására, sőt fejlesztésére a munkaerőpiaci kihívásokra való közös, hatékony reagálás érdekében;
 - az országhatár átjárhatóságának javítására a közúti és vasúti közlekedési feltételek megteremtésével (a meglévő és kialakítandó határátlépési pontokon szükséges biztosítani – a kerékpáros közlekedés biztonságos feltételeinek megtartásával, illetve kiépítésével egyidejűleg - 3,5 tonn össztömeg határig a gépjárművel való közlekedés lehetőségét, valamint tovább kell fejleszteni a Bécs-Sopron-Szombathely-Graz vasútvonalat, illetve fenntartható működés esetén meg kell teremteni a Rédics-Lendva és Kőszeg-Alsópulya közötti vasúti kapcsolatot);
 - a természetes vonzáskörzetek visszaállításával az államközi együttműködések támogatásával szükséges a humán közszolgáltatások (pl. egészségügy, szociális ellátás, szakképzés, felsőoktatás) hatékonyabb működtetésben rejlő kölcsönös előnyök kihasználására;
 - civil kapcsolatok bővítését folyamatosan ösztönözni kell a határ mentén élők kultúrájának jobb megismerése, a tapasztalatcsere érdekében;
 - a Fertő-tó mentén megtervezett környezettudatos közlekedés közös megvalósítására, példaértékűségének terjesztésére;
 - természeti értékekben gazdag területeken szükséges a természetes élőhelyek megóvása, mely kapcsán külön figyelmet érdemel a Szigetköz természetes vízgazdálkodásának fenntartása;
 - szükséges a katasztrófa védelemben és különösen az árvizek, folyóvizek szennyeződése kapcsán kialakult jó együttműködések fenntartása.
- Nagytérségi kapcsolatok fejlesztése
- Bécs-Pozsony-Győr – Centrope régió
 - A két nagyváros közelségében a régió intézménynek törekedni kell a jelzett térségben a gazdasági, felsőoktatási, kulturális együttműködések erősítésére;

- A régió északi, turisztikai szempontból jelentős területeinek a Fertő-tó ausztriai részéhez hasonlóan a szolgáltatások színvonalának javítása és az attrakciók fejlesztése révén a Centrope térség rekreációs zónáját kell alkotniuk;
 - Az Észak-Dunántúl, mint kialakult gazdasági együttműködési terület lehetőségeinek fejlesztése, kiaknázása, különös tekintettel a Győr, mint regionális fejlesztési pólus szerepkör természetes kiegészítésére;
 - Törekedni kell arra, hogy a Centrope régióból következő gazdasági és társadalmi előnyök lehetőleg ne csak a hármashatár térségben, hanem a régió egészében éreztessék hatásukat.
- Jövő régió, dél-nyugati irányba

A régió déli részén továbbra is intenzíven szükséges bővíteni a határon átnyúló kapcsolatokat, melyet elősegít az elmúlt években megépített, vagy fejlesztés alatt lévő gyorsforgalmi, illetve vasúti útvonalak. Törekedni kell az intézmények közti kapcsolatok bővítésére, illetve a vállalkozások számára a kölcsönös piaci lehetőségekről való tájékoztatás rendszeressé tételére. A régió gazdaság kapcsolatait, logisztikai szerepét erősítheti, ha a magyar globális kereskedelemében bővül az Adriai-tengeren keresztüli forgalom.
- Nemzetközi kapcsolatok bővítése
 - EU-n belüli együttműködések

A régió brüsszeli képviselőinek fenntartása a települések, társadalmi szervezetek, illetve a gazdasági szereplők képviselői, valamint a régióba történő befektetés-ösztönzés elősegítése érdekében;
 - Magyar lakta területekkel való együttműködések, testvérvárosi kapcsolatok bővítése

A régió településeinek, illetve intézményeinek a napi gondok megoldásán túl javasolt fenntartaniuk, vagy bővíteniük kapcsolataikat a határon túl meghatározóan, vagy teljes mértékben magyarok által lakott településekkel, intézményekkel, civil szervezetekkel tapasztalatsere, helyi szokások megismerése céljából.

5. Középtávú program struktúra

A hosszú távú célok közül az alábbi célok megvalósítására javasolt a régióknak középtávon koncentrálni:

- Szakképzés, felnőttképzés, felsőoktatás hatékonyságának javítása, a Magyarországon működő legjobb szakképzési, felnőttképzési rendszer kialakítása;
- Észak-déli közlekedési tengely megépítése, ezen belül is a kamionforgalommal legterheltebb, illetve a legtöbb lakott település által érintett közlekedési szakaszokon gyorsforgalmi út megépítése;
- Megújuló energiaforrások minél szélesebb körben történő fenntartható hasznosítása;
- Működő klaszter programok folytatása, hatékonyságuk javítása, valamint új klaszter programok indítása a koncepcióban jelzett szakterületeken;

- Fejletlenebb kistérségek felzárkóztatása, aprófalvak elnéptelenedésének megakadályozása infrastrukturális fejlesztésekkel, munkahelyteremtést ösztönző támogatásokkal;
- Kkv-k fejlesztését segítő rugalmas pénzügyi támogatási és tanácsadási rendszer sikeres működtetése, valamint innováció-transzfer szolgáltatások biztosítása;
- Humán közszolgáltatások kistérségi alapú szervezése a magasabb minőségi szolgáltatások nyújtása és az intézmények működtetésének fenntarthatósága érdekében;
- Nagyvárosok gazdasági specializációjának, együttműködésének az elősegítése, hogy a régió egésze számára jelentsen fejlesztésük versenyelőnyt – különös tekintettel Győr Autopolis pólus programjának megvalósítására
- Környezetvédelmi infrastruktúra kiépítésének folytatása, nagy hálózati rendszerek teljessé tétele, valamint a kistelepüléseken egyedi a szennyvízkezelési beruházások elindítása;

A középtávú célok megvalósítása érdekében készül a régió fejlesztési programja középtávra, összhangban az EU felzárkóztatási, versenyképességi célú 2007-13 közti támogatásaival.

Az alábbiakban a regionális program struktúra tervezett prioritásai, illetve azok vázlata kerül bemutatásra. Az egyes prioritások, illetve az intézkedéseket finanszírozásuk szempontjából (ágazati vagy regionális operatív program) osztjuk meg, ami következtében követhetővé válik az egyes tématerületek megvalósításának, finanszírozásának felelőssége is.

- Gazdaság-fejlesztés
 - Kkv- fejlesztés
 - Kulcs ágazatok fejlesztése
 - K+F, innováció
 - Mezőgazdaság
 - Informatika
- Humán erőforrás fejlesztés
 - foglalkoztatás
 - Oktatás-nevelés
 - Iskolarendszerű szakképzés és felnőttképzés
 - Felsőoktatás
 - Egészségügy
 - Szociális ügyek
 - kultúra
- Közlekedés
- Környezetvédelem
 - Környezeti infrastruktúra
 - Környezettudatos gazdálkodás

- Energia
 - Energia felhasználása racionalizálása
 - Energia-ellátási rendszerek korszerűsítése
 - Megújuló energia-források hasznosítása
- Településfejlesztés (vidékfejlesztés)
 - Városi területek fejlesztése
 - Vidéki területek (falvak) fejlesztése
- Közigazgatás modernizáció
 - Regionális
 - Megyei
 - Kistérségi feladatok

A középtávú program szerkezete

	Prioritások						
Fejlesztési felelősség	Gazdaság-fejlesztés	Humán erőforrás fejlesztés	Közlekedés	Környezet-védelem	Energia	Település-fejlesztés	Közigazgatás modernizáció
Ágazati program (központi)							
Ágazati program (dekoncentrált)							
Regionális program							

A táblázat a koncepcionális célok és a program struktúra közti elvi kapcsolatot mutatja be.

	Koncepcionális célok		
Középtávú program szerkezete	1. intézkedések		
		2. intézkedés	